
розвиток самостійності учнів як суб'єктів навчально-пізнавальної діяльності (вікторини, аукціони, самостійні дослідницькі завдання, творчі роботи, лабораторні роботи, ділові ігри, дебати, взаємонавчання, прес-конференція, брейн-ринг тощо); *органічно поєднують у єдиний пізнавальний процес навчання (засвоєння знань) наукову творчість, оволодіння науковою теорією і розв'язання практичних проблем* (метод проектів, індивідуальний освітній проект, дослідні завдання, реферати, творчі роботи, ділові ігри тощо). *Інтерактивні методи навчання* – це такі способи взаємопов'язаної діяльності, коли навчання відбувається у взаємодії учителя та учнів з метою спільного вирішування навчальних завдань, розвитку особистості учня. Ці методи можуть бути *не імітаційні* (мозкова атака, дискусія, брифінг, опитування експертів тощо) та *імітаційні* (вивчення ситуацій, моделювання, імітаційні вправи, тренінги, рольова і ділова гра тощо).

Профільна школа має забезпечити творчий розвиток учнів, набуття ними *навичок науково-практичної і дослідницько-пошукової роботи*. З цією метою застосовують різні методи, серед них виділимо методи: *прогнозування, моделювання, аналогій, творчих завдань, проектів, дослідних завдань, аналітичний метод, методи спостережень, експерименту, лабораторних і практичних робіт тощо*. Формування в учнів досвіду творчої діяльності – це в передусім формування у них готовності й здатності до застосовування знань у нетипових, життєвих ситуаціях; бачення нової функції об'єкта і його структури; бачення альтернативи розв'язування; знаходження нового способу вирішування проблеми.

Виділені особливості методів навчання переконують, що тільки оптимальне поєднання традиційних та інноваційних методів дають змогу вирішувати освітні завдання, які стоять перед профільною школою.

Дидактичні засади розробки і реалізації змісту профільних предметів

О. К. Корсакова, канд. пед. наук

Розв'язуванню проблем вивчення навчальних предметів на сучасному етапі профілізації старшої школи, за результатами проведеного дослідження, сприятиме впровадження принципу наукового поглиблення змісту профільних предметів. Методологічною основою його дидактичного обґрунтування є наступні положення.

I. Дидактичні принципи, за якими розробляється зміст шкільної освіти, визначаються за таких чинників: 1) мета і завдання, які ставляться перед загальною середньою освітою суспільством; 2) об'єктивні закономірності процесу навчання, врахування єдності змістової і процесуальної сторін навчання; 3) конкретні умови, в яких здійснюється навчання.

II. Під час розроблення дидактичного принципу враховуються етапи конструювання змісту профільного предмета: 1) вибір певної моделі змісту шкільної освіти, виділення знань, цінностей, методів, співвіднесення їх з обраною моделлю освіти; 2) визначення провідної ідеї навчального предмета відповідно до його домінанти (знання, цінності, методи тощо); 3) профілізація – представлення змісту навчального предмета на основі диференціації знання; конкретизація знань, умінь, методів, цінностей тощо; 4) впровадження змісту освіти у педагогічну практику із застосуванням дидактичних принципів навчання

III. Сутність принципу наукового поглиблення змісту профільних предметів розкривається на основі аналізу таких якостей знань, як глибина і повнота, а також взаємозв'язків між компонентами змісту шкільної освіти. Глибина знань – це сукупність усвідомлених учнями суттєвих зв'язків між знаннями, що співвідносяться; повнота знань вимірюється кількістю програмових знань про об'єкт, який вивчається. Це положення ґрунтується на тому, що між компонентами змісту освіти мають місце певні зв'язки, які впливають на знання і визначають їхні якості (Лернер И. Я. Качества знаний учащихся. Какими они должны быть? Серия „Педагогика и психология”. – М., 1978. – С. 13).

Відповідно до цих положень, реалізація принципу наукового поглиблення змісту профільних предметів має забезпечувати формування в учнів профільної компетентності, яка, за нашим визначенням, є інтегральною характеристикою якості підготовки учнів профільної школи – їхньої здатності свідомо застосовувати комплекс знань і способів діяльності для розв'язання визначеного кола питань у певній профільній освітній галузі, сформованості соціальних і професійно значущих якостей і містить такі складові: потребнісно-мотиваційна, операційно-дієва, рефлексивно-оцінювальна, соціальна (стиль взаємодії, спілкування), особистісна (соціально і професійно значущі якості особистості).

Глибину знань випускника сучасної профільної школи визначають зв'язки між компонентами компетентнісно-соціологічної моделі змісту освіти, розробленої нами відповідно до мети, завдань, функцій і

принципів сучасної шкільної освіти (Корсакова О. К., Трубачева С. Е. Зміст сучасної шкільної освіти: Дидактичний аспект. – К.: ФАДА ЛТД, 2003). Визначена структура змісту шкільної освіти співвідноситься із структурою профільної компетентності. Для набуття профільної компетентності учень має засвоїти зміст освіти, що містить інформаційно-діяльнісний (його складові – пізнавальна, ціннісна, технологічна, розвивальна), комунікативний і рефлексивний компоненти, які у профільних предметах конкретизуються відповідно до їхніх мети і завдань. Взаємозв'язки між компонентами змісту освіти виражаються в тому, що засвоєння кожного впливає на рівень і якість засвоєння інших компонентів, і обумовлюються метою, завданнями і функціями провідного компонента навчального предмета.

Сутність принципу наукового поглиблення змісту профільних предметів полягає у виявленні й засвоєнні учнями взаємозв'язків між його складовими, котрі відображають логіку суспільно-історичного процесу пізнання і його результати; технологію розпізнавання явищ, їх упорядкування та систематизації; перетворення явища із одного стану на інший; забезпечують прикладну спрямованість знань і вмінь, їх зв'язок з життям; широке використання знань із споріднених предметів, міжпредметних зв'язків, оволодіння методами наукового пізнання; набуття комунікативних умінь і навичок, формування ціннісних орієнтацій, рефлексивної культури учнів. Ці вимоги конкретизуються, уточнюються під час розроблення змісту навчальних предметів різних освітніх галузей.

Одним із критеріїв оцінювання якості підготовки випускника середньої загальноосвітньої школи має бути рівень засвоєння ним знань за обсягом їхніх взаємозв'язків, вміння оперувати знаннями в їх комплексі.

Результати дослідження з реалізації спецкурсів у профільній школі

Л. А. Липова, канд. пед. наук

Метою дослідження є з'ясування дидактичних засад формування і реалізації спецкурсів у старшій школі. На останньому році дослідження було експериментально перевірено дослідницькі матеріали для формувального експерименту: а) дидактичні вимоги щодо створення та експертизи програм спецкурсів для профільного навчання;